

VAWOVISIE

Vakbond voor de wetenschap

42e jaargang nr. 1 – mei 2010

“Meer kwaliteit vereist meer WP”

Als werkgevers- en werknemersorganisaties zijn VSNU en VAWO volgens het klassieke beeld tegenstanders van elkaar. En momenteel botsten ze ook daadwerkelijk in de cao-onderhandelingen. Maar is voor de Nederlandse wetenschap dat klassieke beeld wel van toepassing? VSNU en VAWO zijn het over heel veel eens.

Eigenlijk zijn cao-onderhandelingen tussen VSNU en werknemersorganisaties een wat merkwaardige exercitie. Hier geen werkgevers die vooral denken aan winstmaximalisatie en bonussen, beurs-

---

**HUGO LEVIE (VSNU) EN
HELEN DE HOOP (VAWO)
KUNNEN ELKAAR OP VELE
PUNTEN VINDEN**

---

koersen en dividenden. Aan de andere kant gaat het de VAWO wel om werkgelegenheid en fatsoenlijke salarissen, maar ook uitdrukkelijk om de bevordering van de wetenschap. En dan is er een derde partij, die feitelijk het meeste gewicht in de schaal gooit, maar niet aan tafel zit: de overheid. Die bepaalt de speelruimte voor de onderhandelingen, die bepaalt in hoge mate de financi-

ele kaders. Daarbinnen kunnen VSNU en bonden touwtrekken.

Maar zijn er ook niet vele punten waarop VSNU en VAWO elkaar kunnen vinden, waarop ze één lijn kunnen trekken? Wat misschien kan helpen de politiek van bepaalde zaken te overtuigen? VAWO Visie arrangeerde daarover een gesprek tussen Hugo Levie, afdelingshoofd Arbeidsverhoudingen, Bekostiging & Bedrijfsvoering van de VSNU, en VAWO-voorzitter Helen de Hoop.

Absoluut noodzakelijk

Het gesprek vindt plaats in het hol van de leeuw, i.c. de VSNU-burelen in Den Haag, een week na het verschijnen van het rapport *Differentiëren in drievoud* van de commissie-Veerman over de ‘toekomstbestendigheid’ van

Steeds hogere publicatie-eisen: wat zijn uw ervaringen?

Ondanks een stijgende onderwijs- en begeleidingslast blijven Nederlandse onderzoekers tot de productiefste en beste ter wereld behoren. Maar veel universitaire bestuurders vragen meer en meer van hun wetenschappers, vooral aan publicaties. De VAWO wil tegenspel bieden aan het steeds hoger opschroeven van de publicatie-eisen. Een inventarisatie van de ervaringen op dit punt en van suggesties om tot redelijker normen te komen, kan de basis voor dat tegenspel vormen.

Daarom roept de VAWO wetenschappers op die ervaringen en ideeën aan haar kenbaar te maken.

In dit nummer (pagina 8) staat een interview met em. hoogleraar Sociale condities voor menselijk geluk Ruut Veenhoven, veelal kortweg aangeduid als ‘de geluksprofessor’, die zich grote zorgen maakt over “het steeds sneller zetten van de lopende band”. Ook heeft hij kritiek op de manier waarop de wetenschappelijke prestaties worden gemeten.

“De bureaucratische publicatietellingen brengen perverse effecten met zich mee”, zegt Veenhoven. Er wordt te veel gekeken naar aantallen publicaties, waarbij artikelen in Nederlandse en ‘niche’-tijdschriften worden ondergewaardeerd, terwijl de wetenschappelijke én maatschappelijke impact te weinig wordt meegerekend, vindt hij. Ook wordt bij de beoordeling

Ruut Veenhoven

van wetenschappers onvoldoende rekening gehouden met de reëel beschikbare tijd voor onderzoek. Bij gebrek aan transparantie van de prestatiemetingen kunnen individuele wetenschappers zich bovendien moeilijk verweren als ze te horen krijgen dat ze onder de maat blijven.

Als u dit herkent of als u suggesties heeft hoe het eerlijker kan, schrijf of mail de VAWO dan:

VAWO, Antwoordnummer 7003, 3990 TA Houten, info@vawo.nl.

In dit nummer

Actueel

Debatteren over het ‘glazen plafond’ 12

Cao-onderhandelingen vastgelopen 14

ALV-besluiten 14

Opening van zaken

Wijziging van publicatie-eisen 15

het Nederlandse hoger onderwijs. Om de Nederlandse kenniseconomie-ambities waar te maken moet er heel wat veranderen, stelt het rapport. De commissie pleit voor differentiatie binnen het hoger-onderwijsstelsel, in de profielen van de instellingen en in het onderwijsaanbod. En, zegt ze, “substantiële investeringen zijn absoluut noodzakelijk om de positie in de internationale concurrentiestrijd te behouden en te versterken”.

Dat hebben we eerder gehoord. Het stond al een paar jaar geleden in het ‘dynamiserings’-rapport van de commissie-Chang, en recentelijk in de VSNU-investeringsagenda, in een notitie van KNAW, VSNU en NWO (door PvdA-fractieleider Mariëtte Hamer in een motie vertaald, die in november jl. door de Tweede Kamer werd aangenomen), in rapporten van het NOWT, het Rathenau Instituut en het Innovatieplatform. En in diverse verkiezingsprogramma’s.

Dat laatste is ook niet nieuw, maar in de praktijk komt er steeds maar bitter weinig van terecht. In de praktijk krijgen andere zaken, waarbij meer electoraal garen te spinnen valt, voorrang: de bekostiging

van het WO en hbo loopt al jaren reëel terug. Zou het schelen dat de commissie-Veerman haar werk deed in opdracht van het ministerie van OCW (en vanwege ‘Wageningen’ ook dat van LNV)?

Efficiencykorting

Op de korte termijn dreigt in elk geval nog weer een bezuiniging. In het kader van de ‘brede heroverweging’ (om de overheidsuitgaven met 20% terug te dringen)

Focus

Investeren in wetenschap, investeren in welvaart

heeft de ambtelijke werkgroep voor het hoger onderwijs, die naar een miljard aan besparingen moest speuren, maar weer eens een ‘efficiencykorting’ uit de hoed getoverd – vertrouwd politiek laatste redmiddel als men echt niet meer weet waarop te bezuinigen, al in alle onderwijssectoren beproefd.

Er kan per 2015 wel 195 miljoen euro zuiniger worden gewerkt in het WO en hbo samen, stelt de werkgroep. Als voornaamste onderbouwing voor deze bezuiniging wordt opgemerkt dat de overhead in het voortgezet onderwijs en het mbo lager is. Da’s ook onderwijs, dus dat moet wel vergelijkbaar zijn...

Overhead al teruggedrongen

Een efficiencykorting is op de universiteiten in wezen allang doorgevoerd, zegt Hugo Levie. “De al jaren teruglopende onderwijs- en onderzoeksbekostiging hebben de universiteiten zelf opgelost. Reorganisaties waren en zijn aan de orde van de dag. Tot op zekere hoogte is dat ook gezond, want dat houdt zaken in beweging. Maar universiteiten proberen dus uit zichzelf al om zo efficiënt mogelijk te werken, ze wachten niet tot een ander dat bedenkt.

De universiteiten hebben een paar jaar geleden Berenschot gevraagd hun overhead te onderzoeken volgens de definitie die Berenschot ook voor andere sectoren hanteerde. Uit dat onderzoek bleek dat

2 Commissie-Veerman: Zoals het nu gaat, redden we het niet

In september jl. gaf minister Plasterk van OCW de commissie-Veerman de opdracht rapport uit te brengen over de ‘toekomstbestendigheid’ van het Nederlandse hoger onderwijs. In april kwam het rapport (*Differentiëren in drievoud*) uit en het vond brede instemming van ‘het veld’, met adjectieven als “samenhangend”, “doordacht”, “inspirerend”, “stimulerend” en “uitdagend”.

De commissie noemt het met het oog op de toekomstige welvaart van Nederland “kortzichtig en onverstandig” om te beknevelen op onderwijs en onderzoek. Over het doel om tot de meest concurre-

rende economieën ter wereld te behoren, zegt de commissie ervan overtuigd te zijn “dat we dit niet redden, als we op de huidige voet doorgaan”. Het Nederlands hoger onderwijs moet snel veel beter worden: de studie-uitval is te hoog, talent wordt te weinig uitgedaagd en er is te weinig flexibiliteit in het systeem om de gevarieerde vraag van studenten en arbeidsmarkt te bedienen, aldus de commissie.

De commissie stelt onder meer voor:

- instellingen het recht te geven tot selectie ‘aan de poort’
- instellingen een scherper profiel te doen kiezen, met een groeiend deel ‘missiegebonden financiering’
- de studentgebonden financiering te beperken, zodat universiteiten hun academisch profiel kunnen aanscherpen
- te investeren in universitair onder-

zoek én in toegepast onderzoek aan hogescholen

- onmiddellijk kort hoger onderwijs in te voeren, aansluitend op de vraag van studenten en bedrijfsleven/arbeidsmarkt (*associate degrees*)
- het aantal masteropleidingen uit te breiden (academische zowel als professionele masters)
- de mogelijkheid van ‘onderwijsrechten’ te verkennen met het oog op ‘een leven lang leren’
- docenten te professionaliseren.

Volgens de commissie stroken de ambities van Nederland met het hoger onderwijs niet met een bezuiniging zoals in het kader van de ‘brede heroverweging’ is voorgesteld: “Sterker nog, substantiële investeringen zijn absoluut noodzakelijk om de positie in de internationale concurrentiestrijd te behouden en te versterken.”

“Substantiële investeringen zijn absoluut noodzakelijk”

de universiteiten met 25,3% overhead in 2005 in de middenmoot zaten. Dat is per 2008 teruggedrongen naar 24,5%, zo hebben we op basis van de WOPI-cijfers becijferd. Er is een gestage verschuiving van fte's van het OBP naar het WP.

Daarnaast hebben de universiteiten zelf geïnvesteerd in studiesucces: differentiatie, begeleiding, bindend studieadvies, enzovoort. Alles om te proberen studenten op de juiste plek te krijgen en het studierendement omhoog. En op het gebied van onderzoek hebben we te maken met de overheveling van 100 miljoen euro naar NWO. Ook dat moeten de universiteiten zelf oplossen. Een van de gevolgen is bijvoorbeeld dat er op sommige faculteiten, zoals letteren en sociale wetenschappen, minder ruimte voor promovendi is, omdat het ontzettend moeilijk is daar geld voor te vinden.

Het is dan wel heel gemakkelijk om te

zeggen dat het nog wel weer wat goedkoper kan."

Geen ruimte, geen tijd

Ook Helen de Hoop begrijpt niet goed waar het idee vandaan komt dat het efficiënter kan. "Bij het WP valt in ieder geval niets te halen. We zitten tot hier in het werk" – haar hand scheert over haar hoofd en houdt ze dan nog wat hoger. "Er is bij ons" (De Hoop is hoogleraar aan de Radboud Universiteit, bij letteren) "onderzoek gedaan naar de werkdruk. Die is structureel te hoog. WP staat er ook om bekend dat ze geen vakantiedagen opnemen. Het studiejaar wordt almaar langer. Een paar weken na de laatste herkansingen beginnen de introductiecolleges alweer. Er is geen ruimte meer, er is geen tijd meer. Er is gewoonweg niet genoeg WP. Natuurlijk kunnen de rendementen omhoog door betere begeleiding, maar de

fte's om dat te realiseren ontbreken.

Ik heb in theorie 60% van mijn tijd voor onderwijs, maar daar ga ik echt overheen. Dan heb ik 40% voor onderzoek. Binnen die tijd word ik geacht al die publicaties af te leveren voor de prestatie-indicatoren – en het is niet mis wat er tegenwoordig van je verwacht wordt. Maar ik moet ook promovendi begeleiden, dat wordt bij ons niet tot de onderwijstijd gerekend. Ik zit in vijf besturen en commissies, ik word voortdurend gevraagd voor reviews, ik word door NWO gevraagd om onderzoeksvoorstellen te beoordelen, en zelf moet ik ook nog onderzoeksvoorstellen schrijven. Je werkt 's avonds, je werkt in het weekend, je kunt echt niet meer doen dan je doet. Dit hoor ik van al mijn collega's, dit is structureel.

Het is echt een lachertje om te zeggen: misschien kan het toch wel efficiënter. Het is al een wonder dat mensen alles

'Brede heroverweging': efficiencykorting, studeren duurder

In het kader van de 'brede heroverweging' (om de staatsuitgaven op termijn met 20% terug te dringen) heeft de ambtenarenwerkgroep voor het hoger onderwijs voorgesteld WO en hbo samen een 'efficiencykorting' van 195 miljoen euro op te leggen. Verder moeten de studenten bloeden om zo'n miljard te kunnen bezuinigen.

Als het hoger onderwijs het vijf jaar achter elkaar 1% zuiniger aan doet, wordt per 2015 een besparing van 195 miljoen op jaarbasis gerealiseerd. Uit de argumentatie van de ambtenarenwerkgroep spreekt meer hoop dan overtuiging:

- "Het aantal kleine opleidingen is fors. Hoewel er goede redenen kunnen zijn kleine opleidingen te handhaven, is een rationalisatieslag mogelijk, met name als het gaat om de inrichting van het bacheloronderwijs."
- Met een overhead van 25% neemt het hoger onderwijs een middenpositie onder

de publieke sectoren in, maar "het percentage in het voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs ligt lager".

- De instellingsbekostiging van grensstudenten (die veelal weer in eigen land gaan werken, aldus de werkgroep, leve Europa!) kan worden versoerd om de groei van hun aantal te matigen. Hoe, laat de werkgroep in het midden.

Herinvestering?

De werkgroep lijkt zich te hebben gerealiseerd dat bezuinigen op de instellingen nauwelijks reëel is. Ze merkt op dat "kwaliteit en rendement van het hoger onderwijs in Nederland onder druk staan. De afgelopen 10 jaar is de intensiteit van het hoger onderwijs gedaald."

In een van de drie varianten die de werkgroep heeft voorgelegd, is dan ook sprake van het herinvesteren van een deel van de besparingen in het intensiveren van studiekeuzegesprekken, het verhogen van de intensiteit van het onderwijs en het realiseren van gedeeltelijke publieke bekostiging van meerjarige masters. Het gaat om een bedrag olopend naar 200

miljoen in 2015 en 400 miljoen in 2020.

Profijtbeginsel

Voor studenten wordt het 'profijtbeginsel' van stal gehaald. Onder het motto dat hun opleiding zich later terugbetaalt, zou het beurzensysteem moeten plaatsmaken voor een 'sociaal leenstelsel', met terugbetaling naar draagkracht. Als mensen terugdeinzen voor een studieschuld die kan oplopen tot boven de 35.000 euro, zou de doelstelling van meer hoger opgeleiden in de beroepsbevolking worden ondermijnd. En dat zou weer belastinginkomsten kunnen kosten. Voor de hoger opgeleiden zelf zal zo'n schuld geruime tijd een beletsel voor bijvoorbeeld een hypotheek kunnen vormen.

Op de kortere termijn draaien studenten in de plannen al voor de crisis op door hogere collegegelden en/of versoering van hun OV-kaart.

De besparingen op de studenten leveren op jaarbasis 870 miljoen tot 1,2 miljard (in de variant met herinvestering) op per 2020.

"De overhead in het voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs is lager"

voor elkaar krijgen – en eigenlijk niet eens klagen. Maar op den duur is dit niet vol te houden, gaan mensen eraan onderdoor. Er is nooit eens tijd om bij te komen.”

Failliet

Levie: “Ja, de nominale werkweek van 38 uur is voor wetenschappers een volstrekte fictie. Dat is ook nooit anders geweest, maar de druk op wetenschappers om steeds meer te doen in hun werkweek is wel toegenomen door het afkalven van de bekostiging per student en de teruglopende eerste geldstroom voor onderzoek. Als universiteiten de reëel gemaakte uren zouden moeten betalen op basis van het huidige, fictieve uurloon, dan gingen ze meteen failliet.”

De Hoop: “Ja, maar daar gaat het me nog niet eens om. Als je meer WP zou hebben, dan zou je de taken beter kunnen verdelen en dan krijg je ook meer kwaliteit. Dan kun je tijd investeren in het

er doorheen slepen van de wat zwakkere studenten en van die ene promovendus die wat meer tijd nodig heeft dan de ander. En dan hou je ook nog plezier in

Focus

Investeren in wetenschap, investeren in welvaart

je werk, omdat je zo nu en dan aan je eigen onderzoek toekomt, dat waar het je oorspronkelijk om ging, wat je leuk vindt en waar je goed in bent. Dat is nu niet zo en dat is heel frustrerend.”

Levie: “De conclusie is dat de kwaliteitsagenda, de wens van de Tweede Kamer om Nederland in de top-5 van kennissamenlevingen te houden, investeringen in kwaliteit vergen. Zo’n efficiëncykorting slaat als een tang op een varken. In werkelijkheid staat de wetenschap al enorm onder

druk. Voor meer kwaliteit zijn gewoon meer wetenschappers nodig, zowel voor het onderwijs als het onderzoek.”

Sociaal leenstelsel

Naast de efficiëncykorting is uit de ‘brede heroverweging’ voor het hoger onderwijs gekomen dat de studiekosten meer bij de studenten kunnen worden gelegd. Verruiling van het beurzensysteem voor een ‘sociaal leenstelsel’ (met terugbetaling naar draagkracht), versoering van de OV-regeling en/of verhoging van de collegegelden, zou rond een miljard euro per jaar opbrengen. In de variant die het meest van de studenten vraagt, wordt een deel van de besparing geherinvesteerd in de kwaliteit van het onderwijs.

Zolang de toegankelijkheid van het hoger onderwijs niet in gevaar komt – wat bijvoorbeeld de landelijke studentenvakbond LSVb wél vreest – zouden dit aanvaardbare maatregelen kunnen zijn, vinden Levie en De Hoop, maar niet als loutere

Rathenau-rapport: Universiteiten moeten meer concurreren

Volgens een rapport van het Rathenau Instituut is er momenteel te weinig concurrentie tussen de Nederlandse universiteiten. Ze werken te intensief samen. Daardoor zal de doelstelling om aan te haken bij de internationale top niet worden gehaald.

Het rapport ¹, dat de ontwikkelingen in Nederland vergelijkt met die in Denemarken, Duitsland, Engeland, Frankrijk en Italië, stelt dat de beoordeling van wetenschappelijk onderzoek in Nederland moet worden herzien. Nu scoren vrijwel alle onderzoeksgroepen ‘zeer goed’ tot ‘excellent’, waardoor de werkelijke top niet meer zichtbaar is. Door een gebrek aan concurrentie tussen de universiteiten zal geen enkele zich tot de absolute mondiale top ontwikkelen, stelt het rapport.

Hoge productie

Nederlandse onderzoekers doen het heel

goed. Ze produceerden in de periode 2003–2006 per onderzoeker 1,83 publicatie. Van de vijf vergelijkingslanden haalt alleen Engeland bijna dezelfde score: 1,82. Duitsland en Frankrijk komen uit op respectievelijk 1,10 en 1,04 publicatie per onderzoeker.

In vergelijking met 1993–1996 laten de zes landen een stijging van het totaal aantal publicaties zien met 22% (Engeland) tot 42% (Denemarken). De Nederlandse productie steeg met 39,5%.

Daling per onderzoeker

Per onderzoeker is er echter overal behalve in Duitsland een daling van het aantal publicaties ten opzichte van 1993–1996. Hoe dat komt, blijft onduidelijk. Er is meer WP gekomen, maar gezien de gestegen onderwijsbelasting is de voor onderzoek beschikbare tijd niet per se in dezelfde mate toegenomen. Dit zou een verklaring kunnen zijn voor de geconstateerde trend, maar het rapport laat zich daar niet over uit.

Nederlandse en Engelse onderzoekers publiceren niet alleen relatief veel, ze worden ook, met die in Denemarken, veel geciteerd.

Hevige competitie om financiering

De concurrentie om financiering via open competitie is in Nederland hevig en soms te groot, aldus het rapport, dat waarschuwt dat concurrentie de prestatie en impact kan doen toenemen, maar dat te grote concurrentie contraproductief kan zijn. Engeland geeft daarvan een voorbeeld.

Op het punt van visitaties stelt het rapport dat een relatie tussen beoordeling en financiering in Nederland ontbreekt, en dat de evaluatie van bijdragen van de wetenschap aan economische en maatschappelijke ontwikkeling, in Nederland zowel als in de vergelijkingslanden, nog onderontwikkeld is.

¹ Feiten en cijfers: organisatie en governance van wetenschappelijk onderzoek, een vergelijking van zes landen

“De competitie om onderzoeksfinanciering is in Nederland hevig en soms te groot”

Helen de Hoop en Hugo Levie: "De toekenningskans bij NWO is vaak dramatisch laag"

bezuiniging en alleen als studenten ook een duidelijke kwaliteitsverbetering kan worden geboden.

Hugo Levie: "Wij denken dat het mogelijk is een gedeelte van het geld dat nodig is voor kwaliteitsinvesteringen te vinden door de basisbeurs in een sociaal leenstelsel om te zetten, mits er een goed systeem is waardoor de toegankelijkheid van het hoger onderwijs niet wordt aangetast. Als je naar het voorbeeld van Australië kijkt, kan dat wel. Terugbetaling van de studieleningen moet inkomensafhankelijk zijn. Mensen investeren dan in zichzelf en de samenleving investeert ook in ze.

Als de opbrengst dan ten goede komt aan de kwaliteit van het onderwijs, zijn we daar niet tegen. Wel als het eigenlijk gewoon een belasting op studeren is, zoals met de verhoging van het collegegeld met 22 euro per jaar gedurende een aantal jaren om het actieplan voor leerkrachten in andere onderwijssectoren mee te financieren. Je kunt tegen mensen zeggen: we vragen extra geld, daarvoor krijg je extra goed onderwijs en door dat extra goede onderwijs ga je later meer verdienen. Dat is een redelijk verhaal. Niet als je dat geld in pakweg de wegenbouw stopt.

Daarbij speelt nog iets anders: volgens de prognoses zullen de studentenaantallen in het hoger onderwijs in de periode tot 2020 met zo'n 40% gaan stijgen. Voor je maar over welke kwaliteitsverbetering dan ook gaat praten, is de vraag of dat op het huidige niveau, dat al te laag is,

vergoed wordt. Het gaat om zo'n 20% van het huidige budget dat het hoger onderwijs erbij zou moeten krijgen."

Ander bekostigingsmodel

De commissie-Veerman bepleit voor de universiteiten onder andere selectie aan de poort. Het hbo moet beter en aantrekkelijker worden gemaakt. Momenteel kiest de overgrote meerderheid van vwo'ers voor het WO en minder dan 10% voor het hbo, niet omdat bijna iedereen een wetenschappelijke opleiding wenst, maar omdat het hbo geen goede reputatie als leeromgeving geniet. Wat de commissie bepleit impliceert onmiddellijk dat het bekostigingsmodel voor de universiteiten moet veranderen, want dat is sterk op de studentenaantallen gebaseerd. De commissie vindt sowieso dat de instellingen meer beleidsruimte moeten krijgen los van die studentenaantallen.

Levie: "De universiteiten hebben de afgelopen 25 jaar vooral geconcentreerd om de studentenaantallen. Eigenlijk werden faculteiten met een vlucht vooruit over-eind gehouden: je krijgt minder geld per student, dus dan maar proberen steeds meer studenten naar binnen te kruien. Het huidige bekostigingsmodel laat selectiever worden feitelijk niet toe. Daarmee kunnen de voorstellen van Veerman niet gerealiseerd worden."

De Hoop: "De huidige oriëntatie op studentenaantallen is een gevaar voor de diversiteit. Het levert aan de ene kant

VSNU, KNAW en NWO: Inhaalactie ten opzichte van buitenland is vereist

Zowel VSNU, KNAW en NWO gezamenlijk als de VSNU afzonderlijk hebben recentelijk investeringen in de wetenschap bepleit. Om in de mondiale top-5 van kennissamenlevingen te komen is een inhaalactie ten opzichte van concurrerende landen vereist, stelden VSNU, KNAW en NWO afgelopen najaar in een notitie. Ze vroegen extra investeringen oplopend tot 1,5 miljard euro per jaar. Daarmee moet de onderzoeksinfrastructuur worden verbeterd, grootschalige onderzoeksfaciliteiten worden gerealiseerd en de bijdrage van de wetenschap aan oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen worden versterkt.

De notitie werd door PvdA-fractie leider Mariëtte Hamer in een motie vertaald, die in november door de Tweede Kamer werd aangenomen.

In maart jl. werd de *VSNU investeringsagenda universitaire opleidingen* uitgebracht, waarin investeringen in het onderwijs oplopend tot 1 miljard euro in 2020 worden bepleit. Hiermee zou de docent-studentratio van 1:21 naar 1:17 moeten worden verlaagd, de duur van alle masters op twee jaar gebracht, de professionaliteit van docenten en het academisch leiderschap versterkt, het onderwijsgebonden deel van het universitaire onderzoek in de pas gebracht met de stijging van de studentenaantallen (met zo'n 40% in de komende tien jaar) en onderwijsfaciliteiten voor de extra studenten gerealiseerd.

"De docent-studentratio moet worden verlaagd"

grote en soms tamelijk modieuze opleidingen op, terwijl aan de andere kant kwalitatief goede opleidingen die kleiner zijn, heel erg in de verdrukking komen, hoe hoog ze misschien internationaal ook staan aangeschreven. Dus andere dingen zouden hoe dan ook meer moeten meewegen."

Levie: "In de oproep van Veerman tot profileren zit ook dat er gekozen moet worden, wat ook wil zeggen dat niet alle universiteiten dezelfde kleine opleidingen moeten hebben."

De Hoop: "Nee, maar dat is nu ook al niet zo. Het gevaar is dat kleine opleidingen

helemaal verdwijnen omdat geen universiteit ze nog wil financieren.”

Kwaliteitsslag

Het pleidooi voor profilering van Veerman beperkt zich niet tot de kleine opleidingen. Ook grote opleidingen hoeven misschien niet overal te kunnen worden gevolgd. Delen ervan horen misschien ook meer in het hbo thuis, beamen zowel Levie als De Hoop.

Levie: “Ik heb op de vragen die Veerman op dit punt oproept niet meteen een antwoord. Ik zie wel dat er op de universiteiten opleidingen zijn die sterk beroepsgeoriënteerd zijn. Binnen rechten en bedrijfskunde, sommige medische en paramedische opleidingen. Misschien kan dat anders gestructureerd worden.”

De Hoop: “Nou, ik weet niet of dat perse met de structuur te maken heeft. Er is een verschil tussen het academische niveau en het hbo-niveau. Dat kan op die terreinen net zo goed. Dan gaat het er misschien vooral om dat je een kwaliteitsslag maakt.”

Levie: “Misschien kun je, zoals Veerman ook stelt, die kwaliteitsslag alleen maken als je selectiever bent in de toelating. Zodat je minder studenten op een hoger niveau opleidt.

Zoals Noorda, de VSNU-voorzitter, zegt over Veerman: het is een geweldige uitdaging, maar het is niet zo dat we alles op een presenteerblaadje krijgen. Er zal zowel door ons als het hbo heel veel werk

Focus

Investeren in wetenschap, investeren in welvaart

moeten worden verzet. Ook het hbo zal over z'n profiel moeten nadenken, over de instroom, over differentiatie, over de *associate degrees* (kort hoger onderwijs, aansluitend op de vraag van zowel van studenten als bedrijfsleven, c.q. arbeidsmarkt – AvD), over een onderzoekscomponent in opleidingen.”

Meer kwaliteit in het hbo

Helen de Hoop: “Voorwaarde is dan wel dat het hbo ook gepromoveerde docenten krijgt, dat percentage is nu heel klein.”

Levie: “Ja. Zelfs het percentage docenten met een master is voor Europese begrippen in het hbo heel klein.”

De Hoop: “Het werd tien jaar geleden al gezegd dat het percentage gepromoveerde

docenten in het hbo omhoog moest, maar je ziet maar heel weinig beweging daarin.”

Levie: “Om meer selectiviteit in het WO te kunnen realiseren, is meer kwaliteit in het hbo essentieel. Anders gaat dat niet lukken.”

Meer concurrentie?

De commissie-Veerman vindt dat universiteiten minder met elkaar zouden moeten concurreren en bijvoorbeeld geen opleidingen zouden moeten starten die al elders bestaan, louter vanwege de studentenaantallen. Het Rathenau Instituut schreef recentelijk dat er meer concurrentie zou moeten zijn. Bij gebrek daaraan zal geen enkele Nederlandse universiteit tot de absolute wereldtop kunnen reiken. “In plaats van differentiatie tussen universiteiten is er een nieuwe organisatorische laag ontstaan van inter-organisatorische samenwerkingsverbanden die focus en massa creëren.”

Levie: “Ik vind die stelling in het Rathenau-rapport niet sterk onderbouwd. Er staat in dat rapport ook dat het voorbeeld van Engeland laat zien dat te veel concurrentie om onderzoeksgeld contra-productief werkt.”

De Hoop: “Ik zie niet in wat concurrentie

NOWT-rapport: We raken achterop bij

Hoewel Nederlandse wetenschappers prima presteren, verliest de Nederlandse wetenschap in zijn totaliteit terrein. Volgens een rapport van het NOWT geeft Nederland te weinig uit aan onderzoek en heeft het ook te weinig onderzoekers en hoogopgeleiden om de internationale ambities waar te kunnen maken.

“Een internationaal hoogwaardige kennisbasis”, zo formuleerden vorig jaar de ministeries van OCW en Economische Zaken ¹ als doel voor Nederland in

2020. Dan moet onder meer minstens 1% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) worden besteed aan publieke R&D-investeringen, moet minstens 50% van de beroepsbevolking tussen de 25 en 45 jaar hoger opgeleid zijn, moeten minstens drie Nederlandse universiteiten tot de wereldtop behoren en de Nederlandse citatie-impact tot de mondiale top-3. Het rapport Wetenschaps- en Technologie-Indicatoren 2010 van het Nederlands Observatorium van Wetenschap en Technologie ² geeft weinig reden om optimistisch te zijn over de haalbaarheid van deze doelstellingen.

Lage uitgaven

De R&D-uitgaven zijn in Nederland in de periode 2003–2007 gestegen van ruim 8,3 naar ruim 9,6 miljard euro. Die stijging komt voor meer dan driekwart voor rekening van het bedrijfsleven (van 4,8 naar 5,8 miljard). De overheidsuitgaven

gingen in die vijf jaar met nog geen 0,3 miljard omhoog (van 3,55 naar ruim 3,8). In termen van het BBP daalden de uitgaven: van 1,76 naar 1,71%. Bij het bedrijfsleven was er een lichte stijging, namelijk van 1,01 naar 1,03% van het BBP. Maar de overheidsuitgaven liepen terug van 0,75 naar 0,68% van het BBP. Onder de rijkere landen zat Nederland al laag, en met uitzondering van Canada, Frankrijk en België voerden andere landen hun R&D-uitgaven als percentage van hun BBP juist op. De meeste ‘concurrenten’ geven 2,5 tot ruim 3% van hun Bruto Binnenlands Product aan onderzoek uit.

Weinig onderzoekers

Nederland scoort ook slecht waar het gaat om het aantal onderzoekers in de beroepsbevolking: 10,4 medewerkers per 1.000 werkzame personen in 2007. Dat was nog een fractie minder dan vijf jaar

op zou moeten leveren. Op onderzoeksgebied hebben we in Nederland extreem veel concurrentie. Dat zijn ware slachtpartijen.”

Levie: “Bij NWO is in sommige wetenschapsgebieden de toekenningskans minder dan 15%. Dat is dramatisch.”

De Hoop: “Ja, dramatisch. Bij de Veni’s werden in de afgelopen ronde in de geesteswetenschappen 134 voorstellen ingediend. Daarvan zullen er twaalf worden gehonoreerd. Dat is 9%.”

Levie: “En als je dan kijkt naar de werkbelasting... Wetenschappers die allemaal heel uitgebreide onderzoeksvoorstellen maken en alles eromheen aan reviews en dergelijke. Er zijn heel veel prima voorstellen die niet gehonoreerd worden, zegt ook NWO zelf. Het toekenningspercentage zou minstens zo’n 40% moeten zijn. Dat is gezonde concurrentie, nu is het in veel wetenschapsgebieden niet gezond.

Ik kan mij wél iets voorstellen bij concurrentie op onderwijsprofiel, de studiebegeleiding, het onderwijskundig model. Maar verder denk ik dat samenwerking geboden is. Om te voorkomen dat iedereen hetzelfde gaat doen, om de aanbevelingen van de commissie-Veerman te kunnen realiseren.”

De Hoop: “Mee eens.”

De VSNU werkt samen met de HBO-raad en de studentenorganisaties LSVb en ISO aan een convenant over de uitwerking van de voorstellen van de commissie-Veerman. De partijen hopen dat al rond verkiezingstijd te kunnen presenteren. Gepoogd zal worden ook organisaties als KNAW, NWO en VNO-NCW als vertegenwoordiger van het bedrijfsleven erbij te betrekken.

Helen de Hoop ziet ook wel een rol voor de VAWO weggelegd: “Onderwijs en onderzoek staat of valt met het WP. Met meer WP zou de kwaliteit echt sterk omhoog gebracht kunnen worden.”

Hugo Levie: “Het WO moet genoeg capaciteit krijgen om dat wat het moet doen te doen en goed te doen. Dat betwisten wij niet, helemaal niet. De werkelijkheid van de universiteiten met het huidige bekostigingsmodel is dat je alleen maar met meer studenten overeind kunt blijven. Het is een soort vicieuze cirkel waarin we met z’n allen de massificatie van het wetenschappelijk onderwijs sinds de jaren zeventig zitten te compenseren. Als je los wil komen van die massificatie en meer kwaliteit wil, dan heb je per student meer WP nodig.”

De Hoop: “Dat laatste is gewoon het hele eieren eten.” (AvD)

Innovatieplatform: 3 miljard extra investeren per 2015

Het Innovatieplatform wil dat de overheid in de komende kabinetsperiode tot 3 miljard euro extra investeert in onderwijs, onderzoek, innovatie en ondernemerschap. Dat staat in het rapport *Nederland 2020: terug in de top 5*, dat op 19 april jl. door de Werkgroep Concurrentiekracht van het platform werd uitgebracht.

Het bedrijfsleven is bereid om de private R&D-uitgaven in Nederland te verhogen, wanneer de overheid langjarige zekerheid biedt over innovatierreinen, stelt het rapport: “Als de overheid in lijn met de Kennisinvesteringsagenda in 2015, olopend tot 3 miljard per jaar extra investeert en de te realiseren besparingen herinvesteert, kunnen de R&D-investeringen in de komende Kabinetsperiode stijgen van de huidige 1.7 % van het Bruto Nationaal Product naar 2.5 %. Daarmee komen we op koers voor de Europa 2020-doelstelling van 3%.”

“Bij zekerheid over innovatierreinen wil het bedrijfsleven zijn R&D-uitgaven verhogen”

7

de mondiale top

eerder. Van de sterkere economieën hebben naar verhouding alleen Ierland en (vooral) China minder kenniswerkers, al is daar wel een toename te zien. Vooral Japan en de Scandinavische landen tellen veel meer onderzoekers: anderhalf tot ruim twee keer zoveel per 1.000 werkzame personen dan Nederland.

Relatief weinig hoger opgeleiden

Ook het aantal hoger opgeleiden is in Nederland met zo’n 30% van de beroepsbevolking relatief laag. Op dit vlak zijn wel positieve ontwikkelingen te zien. Het aantal universitair geslaagden (doctoraal/WO-master) steeg sinds 2001/2002 met 43%, het aantal promoties sinds 2002/2003 met 25%. Ondanks een inhaalslag is in technische- en natuurwetenschappen het aantal geslaagden in Nederland nog steeds bijzonder laag.

Het percentage vrouwelijke onderzoekers

bij wetenschappelijke instellingen neemt wel (langzaam) toe, maar er is nog een aanzienlijk potentieel niet aangesproken. Dat geldt nog sterker in het bedrijfsleven, waar in 2007 slechts 7% van de onderzoekers vrouw was. In 2005 was dat nog 10%!

7% is lager dan waar ook in de rijkere wereld. In de meeste landen ligt het percentage rond de 20.

Topprestaties

Gemeten naar publicaties in internationale technische en wetenschappelijke tijdschriften presteren Nederlandse wetenschappers uitstekend. Veel beter dan op grond van het bevolkingsaantal

zou kunnen worden verwacht, mondiale top-5 in relatie tot de R&D-uitgaven, vierde op de wereldranglijst van citatie-impact (achter de VS, Zwitserland en ook Denemarken, dat ons net voorbij is gestreefd).

Op alle universiteiten is het aantal internationale publicaties de laatste tien jaar beduidend gestegen, met tot wel 50%. De relatief sterkste toenames waren te zien in Tilburg en Maastricht, op de Erasmus en de VU.

Op het punt van citaties heeft Nederland licht terrein verloren.

1 Naar een robuuste kenniseconomie, Kamerstuk 27406-153, 15 september 2009

2 Januari 2010, in opdracht van OCW

“Te lage uitgaven, te weinig onderzoekers”

“Besturen worden niet geremd in het opschroeven van de prestatie-eisen”

MODERN TIMES IN DE WETENSCHAP – DE VISIE VAN PROF. RUUT VEENHOVEN

In de filmklassieker *Modern Times* staat Charlie Chaplin aan een steeds sneller draaiende lopende band. In zijn poging het tempo van de band te blijven volgen, wordt hij uiteindelijk door de machine opgeslokt. Dit beeld lijkt steeds meer van toepassing op de Nederlandse wetenschapper in de 21ste eeuw. Chaplin ontsnapt. *Groggy*, dat wel. Ruut Veenhoven, em. hoogleraar Sociale condities voor menselijk geluk aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, maakt zich bezorgd om hoe het de Nederlandse wetenschappers vergaat. En hij hekelt een aantal ‘perverse’ neveneffecten van de manier waarop in Nederland een steeds hogere output van internationale publicaties wordt nagejaagd.

Overheid en universiteitsbestuurders zien voor de Nederlandse wetenschap een positie in de wereldtop weggelegd. In de praktijk verliest Nederland snel terrein. Geen wonder: het reëel beschikbare budget daalt al jaren en de studentenaantallen en daardoor de onderwijslast groeien beduidend meer dan de stafomvang. Ook de onderzoeksinvesteringen blijven achter: in termen van het Bruto Binnenlands Product heeft de overheid in de periode 2003–2007 er zo’n 10% op bezuinigd! Gepoogd wordt het tij te keren door steeds meer van de wetenschappers te eisen, vooral in termen van publicaties. Internationale publicaties, want dat scoort in de *rankings*. Ondertussen investeert de buitenlandse concurrentie wel steeds meer in de wetenschap.

Er zijn weinig andere mogelijkheden om met naar verhouding minder middelen internationaal beter te scoren, dan de ‘lopende band’ sneller te zetten. Goed, je kunt meer krachten inzetten als die goedkoper zijn. Dat gebeurt dan ook: Nederland heeft nu anderhalf keer zoveel promovendi als tien jaar geleden. En je kunt er nog meer inzetten als je op hun rechten bezuinigt, zoals met name in Groningen gebeurde. Met meer mensen meer kwantiteit. En promovendi leggen natuurlijk geregeld ook de basis voor belangwekkende publicaties. Maar scoren op dit punt, dat zal toch vooral de wetenschappelijke staf moeten doen.

Uitstekende prestaties

Nu presteren Nederlandse onderzoekers al uitstekend. Ze behoren naar aantal publicaties en wetenschappelijke impact al tot de wereldtop. Maar de parallel met Nederlandse clubs in het Europese voetbal dringt zich op. De top raakt uit zicht als je het met veel minder geld moet doen dan de concurrentie. De Nederlandse overheid en universiteits-

faculteits en afdelingsbestuurders willen daar eigenlijk niet van weten. Een tegenvallende *ranking* of visitatie-score? *Dat moet beter!*

Tijd voor tegenspel, vindt Ruut Veenhoven, alias ‘de geluksprofessor’, zelf als socioloog uiterst productief: “Ik maak me ongerust over de druk van de steeds verder opgeschroefde publicatie-eisen. Besturen jagen elkaar op en worden daarin niet geremd. Dat gaat natuurlijk altijd zo bij concurrentie, ook bij de productie van jam. Alleen zeggen werknemers dan op een zeker moment: *en nou is het mooi geweest!* Ze vragen meer loon, of ze lopen weg, of ze voeren collectieve actie. Maar collectieve actie zie je in het universitaire bedrijf zelden of nooit. De universitaire democratie is allang dood en wetenschappers zijn ook elkaars concurrenten. Dan kan er gemakkelijk een situatie ontstaan waarin de eisen steeds verder worden opgeschroefd, waar mensen ten slotte behoorlijk aan slijten. Het is allang geen uitzondering meer dat wetenschappers werkweken van zestig uur maken. Daar moet een zeker tegenspel aan worden geboden en mijns inziens ligt het op de weg van de VAWO om dat te doen.”

Afgebrand

“Je zou moeten inventariseren in hoeverre de publicatie-eisen bijvoorbeeld de laatste vijf jaar zijn opgeschroefd. Dat gaat helemaal buiten het overleg over arbeidsvoorwaarden om. Afdelingen worden gevisiteerd en als ze daarbij niet *top* scoren, dan schroeft een onderzoeksdirecteur die eisen weer wat meer op. Maar dat moet natuurlijk wel binnen het redelijke blijven gegeven de tijd die voor onderzoek beschikbaar is. Als je meer publicaties vraagt, moet je mensen minder onderwijs laten geven of ze op een andere manier faciliteren. Dat gebeurt meestal niet, er wordt aanzienlijk meer

Ruut Veenhoven: "Je kunt niet eindeloos de werknemer blijven uitpersen. Er worden echt mensen afgebrand."

gewerkt dan die 38 uur uit de cao en er gaat ook nooit eens een plakje af. Maar je kunt niet eindeloos de werknemer blijven uitpersen. Er worden echt mensen afgebrand.

Een probleem is ook dat er vaak geen behoorlijke administratie is van de onderwijsbelasting van mensen en de tijd die ze aan bestuurs- en commissiewerk besteden. Die onderwijsbelasting neemt duidelijk toe door de grotere stu-

dentenaantallen, terwijl men vanwege a generaliseerde en nog dreigende bezuinigingen heel terughoudend is om personeel aan te nemen. In theorie hebben mensen veelal 0,4 onderzoekstijd, maar in de praktijk is de tijd voor onderzoek vaak een restpost. Om dan toch aan de publicatie-eisen te voldoen gaan mensen ver over hun nominale arbeidstijd heen en offeren ze vakantie op.

Dan zie je ook nog steeds meer mensen

met een deeltijdaanstelling, die afgerekend worden naar de normen van een volledige aanstelling."

Eenzijdig

"Er wordt bovendien een eenzijdige nadruk gelegd op *productiviteit* in aantallen publicaties. Er is weinig oog voor de *impact* van onderzoek. Daardoor gaat het wetenschapsbedrijf lijken op de Russische planeconomie, waarin je werd afgerekend op productiecijfers in plaats van op afzet.

De *wetenschappelijke impact* van onderzoek kan aardig worden gemeten middels citaties, maar dat gebeurt lang niet overal. Eén van de redenen is dat bestuurders dat lastig vinden. Dan moet je citaties gaan tellen en krijg je het probleem dat citaties vaak flink na-ijlen bij publicaties. Voor bestuurders is het handiger om publicaties te wegen met de impactfactor van een tijdschrift. Dat geeft echter lang niet altijd een goed beeld van de prestatie van de individuele onderzoeker.

Naast wetenschappelijke impact moet ook de *maatschappelijke impact* van onderzoek meewegen bij beoordelingen. De wet verlangt dat ook. Verspreiding van kennis is een van de drie kerntaken

PUBLICATIETREGELINGEN NIET ONDERWORPEN AAN INSTEMMINGSRECHT MEDEZEGGENSCHAP

Het staat instellingen vrij publicatie-eisen vast te stellen en te wijzigen, c.q. op te schroeven. Daar is geen instemming van medezeggenschapsorganen voor nodig.

Voor wat betreft de medezeggenschap vallen universiteiten onder de WHW (wet op het hoger onderwijs), dan wel de WOR (wet op de ondernemingsraden). De bijzondere universiteiten vallen altijd onder de WOR, de openbare universiteiten mogen zelf kiezen. De WHW kent geen enkele bepaling op grond waarvan beargumenteerd zou kunnen worden dat medezeggenschapsorganen

instemmingsrecht hebben ten aanzien van publicatieregelingen. De WOR kent dat instemmingsrecht wel toe voor regelingen betreffende personeelsbeoordelingen. In de praktijk spelen publicatieregelingen een rol bij personeelsbeoordelingen. Formeel is het doel van publicatieregelingen echter het bevorderen van excellente wetenschap c.q. publicaties van hoog niveau, en zijn zij slechts indirect aan personeelsbeoordelingen gerelateerd. Omdat dit laatste niet het doel op zich is, zijn publicatieregelingen blijkens een arrest van de Hoge Raad niet aan instemmingsrecht onderworpen.

van de universiteit. Ook daarin gaat werk zitten. Maatschappelijke impact is minder makkelijk te meten, maar je komt toch een heel eind door te tellen hoe vaak onderzoekers met hun werk naar buiten komen. Dat kan tegenwoordig vrij makkelijk via databases zoals de krantenbank en overheidspublicaties." Voor zijn faculteit heeft Veenhoven zelf

"Puur bureaucratisch tellen van vooral internationale publicaties brengt perverse effecten met zich mee"

een telling ontwikkeld waarin wetenschappelijke en maatschappelijke impact wordt meegerekend en hij publiceert de uitkomsten, met namen en rugnummers om zo te zeggen.

Informatie-achterstand

Veenhoven: "In functioneringsgesprekken zitten werknemers met een informatie-achterstand. De beoordelaars hebben wel het overzicht van wat iedereen gepresteerd heeft, zij niet. Mijn scores kan iedereen nakijken. Dan zie je hoe die collega die wél een bevordering heeft gekregen het heeft gedaan en ook hoe het bijvoorbeeld met die onderzoeksdirecteur zelf staat. Als er onderzoekspresaties worden geteld, zouden volgens mij vanuit het oogpunt van rechtspositie de uitkomsten openbaar moeten zijn. Dat vind ik typisch een actiepoint voor de VAWO. Nu is het zo dat men elkaar in de bestuurskamers opjuint en de lopende band sneller zet, maar niet de openheid betracht die daarbij hoort. Als er criteria zijn die voor iedereen gelden, dan moet

de uitslag ook verifieerbaar zijn. Anders is er ruimte voor willekeur."

Bureaucratisch

Het maakt, zegt Veenhoven, soms flink uit of je alleen de (gewogen) publicaties telt, of ook de maatschappelijke impact meerekent. "Gemiddeld genomen is er een behoorlijke correlatie, iets van .60. Mensen die vaak in de krant komen, komen niet voor niets in de krant. Die hebben wat te vertellen. Maar er zijn uitzonderingen. Er zijn collega's die heel goed het publiek over bepaalde vraagstukken kunnen voorlichten en veel op televisie komen, maar bijvoorbeeld weinig in internationale tijdschriften publiceren. Je hebt ook wetenschappers die belangrijke ontdekkingen doen waar buiten de ivoren toren niemand van hoort. Samen geven die collega's inhoud aan de wettelijke opdracht van de universiteit om kennis te ontwikkelen en te verspreiden.

Dat wil niet zeggen dat ieder individu ook even goed hoeft te scoren op beide terreinen, want het gaat om het eindresultaat en binnen een organisatie is het juist verstandig om mensen te laten doen waar ze goed in zijn. Maar er is een bureaucratische neiging om een regeling te maken die voor iedereen geldt.

In de praktijk komt dat er op neer dat wetenschappers worden ontmoedigd om zich bezig te houden met vraagstukken van de Nederlandse samenleving, want dat loont niet. Daarmee graven we ons eigen graf, want uiteindelijk worden we wel betaald door die samenleving."

Weggeteld

"Een aantal wetenschappen, met name de sociale wetenschappen, Nederlands

recht en dergelijke, of bepaalde thema's daarbinnen, bestaan bij de gratie van de Nederlandse situatie, maar dreigen weggeteld te worden. Zo worden vakken kapot gemaakt door een telsysteem dat juist bedoeld was om ze te bevorderen. Hier op de Erasmus Universiteit waren de economie van de haven en van de sociale zekerheid sterke punten, maar die specialisaties zijn opgedoekt omdat ze te weinig internationale publicaties opleverden. Met als gevolg dat de maatschappelijke steun afbrokkelt, terwijl uiteindelijk toch de belastingbetaler bereid moet zijn om jouw onderzoek te financieren. Als je die niet systematisch bedient, gaat vroeg of laat de financiering omlaag. Je moet je maatschappelijke en lokale relevantie juist goed neerzetten. Veel bestuurders zijn daar blind voor, die hebben alleen oog voor de internationale publicaties, want daarop worden ze bij de volgende visitatie afge-rekend. Ze beseffen onvoldoende dat ze hun vak om zeep helpen als ze meegaan in een telsysteem dat niet past op de markt die hun discipline bedient."

Vele verliezers

"Een ander gevolg van de bureaucratistische logica om publicatie-eisen sterk te richten op hooggeciteerde internationale tijdschriften is dat wetenschappers in een competitie met heel veel verliezers worden gedreven. Alsof kunstenaars hun werk allemaal in het Rijksmuseum moeten zien te krijgen. De kunst floereert juist bij een variëteit aan podia en dat is voor de wetenschap niet anders. Publicatie in een hooggeciteerd tijdschrift is ook bepaald geen garantie voor kwaliteit. In die gevestigde tijdschriften kun je echt nieuwe ideeën vaak niet zo gemakkelijk kwijt omdat ze erg op safe spelen. Ook zijn die tijdschriften vaak minder geschikt om de boodschap te bestemder plaats te krijgen.

Een ander probleem met de gangbare publicatietelling is dat nieuwe vormen van wetenschapscommunicatie daarin nog geen duidelijke plaats hebben. Ik heb zelf bijvoorbeeld een database op het web staan die jaarlijks zo'n 100.000 bezoekers trekt, de World Database of Happiness. Maar die kan niet geteld kan worden omdat het geen peer-reviewed drukwerk is. Veel van die problemen ondervang je door meer naar de impact te kijken.

RUG WINDT ER GEEN DOEKJES OM: HARDER WERKEN!

Als de Rijksuniversiteit Groningen in 2014 vierhonderd jaar bestaat, moet ze tot de beste honderd universiteiten ter wereld behoren en driekwart van haar opleidingen tot de beste 25% van Nederland. Het aantal RUG-studenten is dan toegenomen van 27.000 naar 30.000. De helft van de studenten moet in één keer de propedeuse halen (is nu 30%). Iedere docent moet de basiskwalificatie onderwijs (BKO) hebben, van onderzoekers

worden publicaties in internationale tijdschriften verwacht die bijdragen aan hogere rankings, en Groningen moet meer excellente onderzoeksgroepen tellen. Dit, en meer, staat in het nieuwe strategische plan van de RUG. Hoe de RUG dit gaat realiseren terwijl haar inkomsten dalen? Simpel: iedereen moet harder werken. Bestuurder Koos Duppen: "We zullen het moeten doen met wat we hebben. Maar ik heb er alle vertrouwen in."

NEDERLANDSE WETENSCHAPPERS ZIJN AL HEEL

PRODUCTIEF EN LEVEREN HOGE KWALITEIT

Nederlandse wetenschappers behoren tot de productiefste ter wereld. Volgens een recent rapport van het Rathenau Instituut over zes Europese landen ¹ hadden ze in 2006 gemiddeld 1,83 publicaties per onderzoeker, een fractie meer dan Engeland (1,82) en beduidend meer dan Duitsland (1,10) en Frankrijk (1,04). Volgens onderzoek van het NOWT ² stond Nederland voor wat internationale publicaties betreft in 2008 wereldwijd op de tweede plaats met 0,72 publicaties per onderzoeker, bijna het dubbele van het gemiddelde van de zeventien meest toonaangevende (kennis)economieën, die in dit onderzoek als referentie dienen. Alleen Zwitserland (0,86)

deed het nog beter. Gemeten aan de citatie-impact is ook de kwaliteit van het Nederlandse onderzoek uitstekend. Weer volgens het NOWT-rapport werd Nederlands onderzoek in de periode 2005-2008 33% vaker wetenschappelijk geciteerd dan het mondiale gemiddelde. Ook hier staat Zwitserland (+ 46%) op de eerste plaats, gevolgd door de VS (+ 35%) en Denemarken (+ 34%), dat Nederland uit de top-3 heeft verdrongen. Naaste achtervolger België scoort + 27%. Toch verliest de Nederlandse wetenschap op allerlei internationale ranglijsten rap terrein. Dat ligt duidelijk niet aan onze wetenschappers, maar aan de financiering. Dit weerhoudt de politiek er niet van toren-

hoge ambities – kort samengevat: een plaats in de mondiale top-5 – voor de Nederlandse wetenschap te formuleren. En veel universiteitsbestuurders doen daar royaal aan mee.

Wereldspeler

Een recent voorbeeld is het nieuwe strategische plan van de Rijksuniversiteit Groningen, door bestuurder Koos Duppen samengevat in de zin: “We willen een wereldspeler zijn!” Een van de elementen uit het plan: alle onderzoekers worden afgerekend op publicaties in internationale tijdschriften die bijdragen aan hogere rankings. Daarnaast moet ook het onderwijs beter. En nee, daar komen niet meer middelen en menskracht voor.

Bijna overal en op bijna alle niveaus laten universiteitsbestuurders al jarenlang dergelijke geluiden horen. Met de toenemende onderwijslast zorgen de steeds hogere publicatie-eisen voor een werkdruk die steeds verder buiten proportie raakt. Werkweken van zestig uur en meer zijn de regel geworden, vakantie-uren meer fictie dan realiteit. Op wat je zou kunnen noemen vroegkapitalistische wijze worden wetenschappers uitgeperst. Zonder kans om bij te komen. Het lijkt geen twijfel dat dit op een zeker moment ten koste van het welzijn van wetenschappers en/of de kwaliteit van hun werk gaat.

¹ Zie pagina 4

² Zie pagina 6

In mijn telsysteem krijgt iedere publicatie 1 punt, ongeacht waar die verschijnt of in welke taal. Vervolgens geef ik extra punten voor wetenschappelijke citaties

“Als je zoveel van mensen eist, dan moet je toch op z'n minst een goede boekhouding van wat je van ze vraagt bijhouden”

en maatschappelijke vermeldingen. Een publicatie in een onbekend tijdschrift die veel citaties vergaart, levert zo meer punten dan een publicatie in een top-tijdschrift die niet geciteerd wordt. Dit systeem laat individuele wetenschappers meer ruimte om te bepalen waar zij hun hoodschap het beste kwijt kunnen en die individuele wetenschappers hebben daar ook beter zicht op dan de bureaucratie.

Gelukkig ben ik niet de enige die de wijsheid van het huidige telsysteem ter discussie stelt. Er zijn al diverse rapporten over uitgebracht, onder andere door de KNAW, en onlangs heeft de werkgroep ERic van NWO, KNAW, HBO-raad, VSNU en

Rathenau Instituut een methode gepresenteerd om de maatschappelijke waarde van onderzoek te beoordelen.”

Gelijke monniken

Uit Veenhovens telling blijkt dat een kleine groep op zijn faculteit een heel groot deel van de publicaties en impact voor haar rekening neemt. Veenhoven: “Opvallend is dat het beleid daar nauwelijks op gericht is. Dat richt zich meer op degenen die relatief weinig publiceren. Mensen die veel presteren en dus veel bijdragen aan goede rankings worden niet extra gefaciliteerd, ook al zit daar naar verhouding meer winst in. Ook hier zie je een soort bureaucratische logica van gelijke monniken, gelijke kappen. Dat kunnen ze zich veroorloven zolang wetenschappers honkvast blijven. Op den duur zal het gaan zoals met de beroepsvoetballers en zullen de universiteiten extra moeten gaan betalen voor bovenmatig scorende onderzoekers. ”

In beeld brengen

“Het zou goed zijn als de VAWO de ontwikkeling van de publicatie-eisen eens in beeld zou brengen, de verschillende eisen en de verschillen in openbaarheid

daarvan naast elkaar zou zetten. Dat zou moeten leiden tot afspraken over een duidelijk systeem met een goede boekhouding van de tijd die mensen naast hun onderwijs- en bestuurstaken reëel voor onderzoek overhouden. En vervolgens zouden de eisen op faculteitsniveau, waar ze officieel moeten worden vastgesteld, aan de medezeggenschap moeten worden voorgelegd.” (AvD)

Voor telling onderzoeksprestatie volgens de methode Veenhoven zie:
<http://www2.eur.nl/fsw/research/veenhoven/work-on-scientometry.htm>

Zie ook **Opening van Zaken op pagina 15**

VAWOVISIE

Vakbond voor de wetenschap 42e jaargang nr. 1 – mei 2010

Redactieadres Bureau VAWO, De Haag 9,
3993 AV Houten; tel. (030) 2316742,
fax (030) 2341685, e-mail: info@vawo.nl

Redactie Bart Kipp (Universiteit van Amsterdam),
Arnoud Lagendijk (Radboud Universiteit Nijmegen),
Dick Verduin (Wageningen Universiteit) en Ben
Waayenberg (Bureau VAWO)

Eindredactie, vormgeving Arie van Dalen

Druk PrimaveraQuint, Amsterdam

Opplage 3000 © Vereniging VAWO en de auteurs.

Feiten ondergesneeuwd door

In EUR-debat over het 'glazen plafond' in de wetenschap

Op Internationale Vrouwendag 8 maart organiseerde de Erasmus Universiteit Rotterdam een debat onder leiding van Clair Polak over het 'glazen plafond' in de wetenschap. De feiten raakten nogal ondergesneeuwd door vlotte opinies.

Of 'glazen plafond' er de juiste benaming voor is, is een tweede, maar het is een feit dat er voor vrouwen beletselen zijn om tot de hoogste wetenschappelijke rangen door te dringen. De organiserende Erasmus Universiteit levert daar zelf een duidelijk voorbeeld van met welgeteld zeven vrouwelijke hoogleraren op een totaal van 109 (volgens de meest recente cijfers, die van 2008). De TU Delft doet het nog beter op dit punt, alleen Universiteit Twente (iets) en de TU Eindhoven (veel) doen het in Nederland slechter. Landelijk

is maar één op de acht à negen professoren een vrouw.

Er is inmiddels ook wel zo ongeveer bekend wat er aan de hand is. In het forum in Rotterdam zat Marieke van den Brink, die een jaar geleden cum laude promoveerde op een onderzoek naar gendermechanismen bij hoogleraarsbenoemingen (zie de VAWO Visie van september jl., www.vawo.nl > Archief > VAWO Visie). Ze bracht in haar proefschrift een hele reeks van factoren overtuigend aan het licht. Ze kreeg echter maar weinig kans haar bevindingen in het debat in Rotterdam naar voren te brengen. Liever tamboepeerde haar collega-forumlid schrijfster Marika Stellinga op de trom van haar boek *De mythe van het glazen plafond*: Nederland is een paradijs voor vrouwen, zonder stelselmatige discriminatie, met goede kinderopvang. Vrouwen kunnen hier best de top bereiken: kijk maar naar de journalistiek met vrouwelijke (adjunct) hoofdredacteuren bij de Volkskrant en de NRC. Het ligt gewoon aan ambitie: die moeten vrouwen duidelijker maken. Er dreigt juist dat mannen gediscrimineerd worden, als gevolg van 'positieve actie' voor vrouwen.

"Onhandig georganiseerd"

In het forum zat ook Heleen Mees, werkzaam bij de Erasmus School of Economics,

NRC-columnist en voorzitter van de netwerkorganisatie *Women on Top*. De grote boosdoener is volgens haar dat zo veel vrouwen in deeltijd werken. Dat verpest het voor alle vrouwen. Daardoor is er sprake van 'statistische discriminatie': bij gelijke geschiktheid kiezen commissies eerder voor de man, omdat ze het gevaar groot vinden dat de vrouw in de toekomst minder zal willen gaan werken. Nee, dan New York (waar Mees momenteel woont, en dat zouden we weten ook): daar heeft 'iedereen' een *nanny*, zodat vrouwen met kinderen niet parttime hoeven te gaan werken. Het grote voordeel van een stad waar twee miljoen mensen een uitkering hebben... "Nederland is onhandig georganiseerd."

Dat er voor wat deeltijdwerk betreft in de wetenschap, en zeker in de hogere rangen, slechts een marginaal verschil is tussen vrouwen en mannen, zoals Van den Brink op grond van haar onderzoek betoogde ("ook fulltimers komen er niet"), leek grotendeels aan dovevrouwsoren in het forum gericht.

Tussen de vlotte opinies door kreeg Van den Brink nog net de kans erop te wijzen dat in de wetenschap – in strijd met uitgangspunten die beleden worden – heel veel met gesloten procedures wordt gewerkt, waarbij veelal mannen in hun grotendeels mannelijke netwerk

Hoeveel vrouwen met een Nobelprijs kent Plasterk?

Ook in Amsterdam werd gediscussieerd over een oplossing voor het schamele percentage vrouwelijke hoogleraren in Nederland. Van coryfeeën als VSNU-voorzitter Sybolt Noorda en OCW-minister Ronald Plasterk hoeft op dit punt niet veel te worden verwacht, bleek bij het debat 'Mevrouw de professor', dat het tijdschrift *Esta* en het Landelijk Netwerk Vrouwelijke Hoogleraren (LNVH) op 5 maart in het kader van het WOMEN Inc. Festival 2010 hadden georganiseerd.

Noorda zei niets in quota te zien: "Praten over quota heeft ons niets gebracht en alleen maar in eindeloze ideologische discussies gestort. Het net zo dom als zeggen dat je voor een vacature alleen iemand

wil van wie de achternaam begint van L tot en met Z en de rest van het alfabet uitsluiten."

Plasterk ging op de 'deeltijdwerk-toer': "Hoeveel vrouwen ken ik nu met een Nobelprijs? Eerlijk gezegd maar twee: Barbara McClintock en Janni Nüsslein. Maar zij zijn hun leven lang single gebleven, hebben geen kinderen en hebben zich volledig aan de wetenschap gewijd." Duidelijk: het ligt aan de vrouwen zelf. Hoewel: er zijn nog dertien vrouwen met een Nobelprijs voor wetenschappelijk werk, onder wie alleen al heel recentelijk drie mét kinderen...

Gelukking was er ook in Amsterdam zinniger inbreng. Bijvoorbeeld, evenals in

Rotterdam, van Marieke van den Brink, die ook nu uiteenzette hoe de praktijk van hoogleraarsbenoemingen eruitziet en hoe weinig die met de afspraken overeenkomt: zo vinden zij in bijna tweederde van de gevallen plaats zonder open procedure.

Em. hoogleraar arbeids- en organisatiepsychologie Tineke Willemsen legde de vinger op een andere zere plek: "Sollicitatiecommissies bestaan meestal voor honderd procent uit goedwillende amateurs. Iedere goede P&O'er weet wel iets van werving en selectie. De wetenschappers in de sollicitatiecommissies weten veel van hun eigen vak, maar niets van werving en selectie, en hoe je dat zo objectief mogelijk doet."

vlotte opinies

zoeken naar kandidaten. En ze kiezen al snel voor kandidaten die ze op zichzelf vinden lijken. Het gaat niet om opzettelijke discriminatie, maar bij werving en selectie betrokken mensen zouden zich wel van mogelijke gendermechanismen bewust moeten zijn, aldus Van den Brink. Uit haar onderzoek kwam naar voren dat men zich nu bij een vrouw, zeker als ze kinderen heeft, soms werkelijk afvraagt: moeten we haar dit wel aandoen?

Het eerste deel van het debat werd afgesloten met een stemming over de vraag of er in de wetenschap nu wel of niet sprake is van een glazen plafond. Zo'n 70% van de naar schatting vierhonderd vrouwen en enkele tientallen mannen in de zaal vond van wel.

Minder monocultuur

Daarop stelde Clairy Polak een tweede stelling aan de orde: Een organisatie wordt beter met meer vrouwen aan de top.

Het vierde forumlid Pauline van der Meer Mohr (sinds enkele maanden CvB-voorzitter in Rotterdam!), die voordien al helemaal nauwelijks aan het woord was gekomen, beaamde de stelling: "Vrouwen brengen andere dingen in de besluitvorming. Meer variëteit in sekse, afkomst, sociale achtergrond is goed. Daardoor is er minder sprake van een monocultuur."

Heleen Mees wees op onderzoek waaruit blijkt dat bedrijven met meer vrouwen aan de top beter presteren. Maar, zei ze, daar kan ook een 'omgekeerde' verklaring voor zijn, namelijk dat er meer vrouwen tot topfuncties worden toegelaten als dat kan omdat het bedrijf goed draait.

Het verraste niet meer dat Marika Stellinga verklaarde dat mannen niet als probleem moesten worden gezien. Maar variëteit in groepen is wel heilzaam, zei ze.

"Vrouwen zijn geen betere mensen", zei Marieke van den Brink, "daar geloof ik niet in. Maar diversiteit is goed." Ze gaf als voorbeeld medisch onderzoek waarbij medicijnen alleen op mannen werden getest, totdat vrouwen erop wezen dat het vrouwenlichaam anders in elkaar zit. En nog afgezien van het belang van diversiteit op zich, zei ze, is het zonde dat er momenteel veel potentieel aan talent niet wordt benut.

Polak vroeg daarop of te veel diversiteit niet ook zijn nadelen heeft. Natuurlijk heeft homogeniteit ook voordelen, reageerde Van den Brink. Zeker in het begin kan heterogeniteit in een groep met zich meebrengen dat er meer moet worden uitgesproken.

Na een wat fladderende discussie over de vraag of het aanzien van een beroep daalt naarmate meer vrouwen het uitoefenen, concludeerde de zaal in grote meerderheid (76 om 24%) dat organisaties inderdaad beter af zijn met meer vrouwen aan de top.

Quota of streefcijfers

De oplossing (om meer vrouwen aan de top te krijgen) is het invoeren van een quotum, zo luidde de laatste stelling die werd voorgelegd.

Heleen Mees wees op Noorwegen, waar een wettelijk quotum van 40% vrouwen is ingevoerd voor bestuursorganen van beursgenoteerde ondernemingen. Tussen 2002 en 2008 (de peildatum in de wet) steeg het aantal vrouwelijke bestuurders daardoor van 6 naar 38%. Bij niet-beursgenoteerde ondernemingen nam het aantal vrouwelijke bestuurders in dezelfde periode niet toe. "Maar vanwege het deeltijdwerk is dat hier niet realistisch. In drie dagen kun je geen topfunctie vervullen." Daarom, zo zei Mees, heeft *Women on Top* zich ingezet voor wettelijke streefcijfers: 30% vrouwen in Raden van Bestuur en van Toezicht van beursgenoteerde ondernemingen en ondernemingen met 250 of meer medewerkers. In december nam de Tweede Kamer met grote meerderheid een daartoe strek-

NWO: vrouwen naar de top

De gezamenlijke werkgevers in de NWO-koepel (CWI, FOM, NIOZ en NWO-werkgever) en de Koninklijke Bibliotheek hebben in maart het Charter 'Talent naar de Top' ondertekend. Daarmee lieten zij weten dat zij maatregelen willen nemen om vrouwen in hun organisaties te laten instromen, ze te behouden en naar topposities te laten doorstromen.

NWO heeft de Aspasia-premies verdubbeld naar 200.000 euro. Jaarlijks kunnen twintig vrouwen die een goed onderzoeksvoorstel hebben ingediend, maar vanwege de vele aanvragen net buiten de boot vallen voor een Vidi- of Vici-beurs zo'n Aspasia-premie krijgen, mits ze door hun universiteit worden benoemd tot hoogleraar of UHD.

kende motie aan. Ondernemingen moeten laten zien wat zij hebben gedaan om aan die streefcijfers te voldoen.

Stellinga: "Dit loopt vooruit op een hard quotum, want bij de evaluatie in 2016 zal blijken dat die cijfers niet zijn gehaald." Ze beaamde een opmerking van een man in de zaal dat het erom moet gaan dat de juiste persoon met de beste competenties op de juiste plek komt, ongeacht zijn of haar achtergrond: "Quota zijn per definitie discriminerend."

Marieke van den Brink wees er echter op dat de stelling dat kwaliteit de doorslag moet geven wat te gemakkelijk is. "In de wetenschap wordt gezegd dat het om

Tilburgse decanen moeten aantal vrouwen in topfuncties verantwoorden

Decanen aan de Universiteit van Tilburg moeten zich in functioneringsgesprekken gaan verantwoorden voor het aantal vrouwen in topposities. Dat staat in het nieuwe beleidsplan van de universiteit. In 2008 was 9,9% van de Tilburgse hoogleraren vrouw (een geringe toename t.o.v. de 8,0% in 2003) en het streefcijfer van

15% vrouwelijke hoogleraren wordt dit jaar lang niet gehaald. Hetzelfde streefcijfer is nu vastgesteld voor over drie jaar. In beleidsplan wordt gesteld dat er actief vrouwen moeten worden gescout. Als de 15% ook over drie jaar niet is gehaald, wil het College van Bestuur nog dwingender maatregelen nemen.

excellentie gaat. Ik heb in mijn onderzoek gevraagd: maar wat is dat dan, hoe bepaal je dat iemand excellent is? Dan is het antwoord: ja, dat herken je meteen als je het ziet. Eigenlijk zoekt men een schaap met vijf poten. Maar mannen die op een bepaald punt tekortkomen, krijgen op basis van gepercipieerde gelijkheid wel het vertrouwen, vrouwen worden erop afgewezen."

Voorbijgaand aan deze opmerking vroeg Clair Polak aan Pauline van der Meer Mohr of zij er voorstander van zou zijn om in procedures voor een goede, vrouwelijke kandidaat te kiezen, in plaats van

voor een man met nog betere kwalificaties. Van der Meer Mohr zei daarop het volledig met Marieke van den Brink eens te zijn: "Cv's zijn nooit precies gelijk. Iedereen heeft plus- en minpunten. Dus wie past het nu beste? Die beslissing is vaak een kwestie van intuïtie en daarbij speelt het in een ander iets van jezelf herkennen een belangrijke rol." Zo kiezen in de wetenschap mannen vaak voor mannen, maar Stellinga wist het beter: "Nu worden vaak al vrouwen gekozen. Mannen worden gediscrimineerd." Op de vraag vanuit de zaal of meer vrouwelijke studenten niet automatisch

zal leiden tot meer vrouwen in hogere wetenschappelijke functies, zei Van der Meer Mohr: "Ik hoop het. Mijn zorg zit in het woordje 'automatisch'. Er zijn al lang veel vrouwelijke studenten, maar hogerop stukt het nog steeds."

De zaal bleek over de wenselijkheid van een quorum zeer verdeeld: 49,7% voor, 50,3% tegen.

Pauline Van der Meer Mohr verklaarde op de Erasmus Universiteit "bovenop" de kwestie te zitten en er vrijwel wekelijks met decanen over te praten. Polak concludeerde: "Je aanpak is er dus een van drang eerder dan dwang." (AvD)

Extra ALV bekrachtigt nieuwe statuten en kiest Dirk Geerts in VAWO-bestuur

De extra Algemene Ledenvergadering van de VAWO van 13 april jl. heeft de wijziging van de statuten van de vereniging bekrachtigd. Dirk Geerts werd in het bestuur gekozen.

De nieuwe VAWO-statuten waren in eerste instantie al op de ledenvergadering van 12 november 2009 aangenomen, samen met een nieuw huishoudelijk reglement. Omdat het vergaderquorum in november ontbrak, was een tweede behandeling van de statuten noodzakelijk, waarbij geen quorum vereist was. Op 17 december jl. kon de extra ALV vanwege de weersomstandigheden geen doorgang vinden.

Tweede substantieel punt van de vergadering was de verkiezing in het bestuur van dr. H.A.M. Geerts. Dirk Geerts is werkzaam bij het AMC.

Besluitenlijst

1. Van het verslag van de 75ste Algemene Ledenvergadering van 12 november 2009 wordt punt 7 van de besluitenlijst, betreffende de wijziging van de Statuten en het Huishoudelijk Reglement van de vereniging, goedgekeurd. Verdere behandeling van het verslag wordt aangehouden tot de reguliere Algemene Ledenvergadering, die voor 1 juni 2010 staat gepland.
2. Dr. H.A.M. Geerts wordt gekozen in het landelijk bestuur van de VAWO.
3. De wijziging van de Statuten van de vereniging wordt, conform het besluit van de Algemene Ledenvergadering van 12 november 2009, goedgekeurd.

Op 20 mei 2010 vindt in de RAI in Amsterdam

voor de zesde keer het BCF Event plaats, een grote carrièrebeurs voor hogeropgeleiden in Life Sciences, Chemie, Food & Pharma. Op deze dag komen naar ver-

wachting ruim 2.000 werkzoekenden in contact met ongeveer 100 werkgevers, o.a. uit de academische hoek.

Er is een programma met presentaties en workshops over zaken als ondernemerschap, netwerken, solliciteren, leidinggeven en time management. Ook kunnen mensen hun cv laten checken.

Cao-onderhandelingen met VSNU vastgelopen

Medio april zijn de onderhandelingen over een nieuwe cao voor de universiteiten vastgelopen. CMHF/VAWO en de andere bonden zetten in op behoud van koopkracht en werkgelegenheid en een aantal technische verbeteringen in de cao. De onderhandelingen zijn vastgelopen omdat universiteitskoepel VSNU niet bereid is tot enige loonsverhoging. Waar de werknemersorganisaties een bescheiden loonsverhoging van in elk geval 1,25% vragen, biedt de VSNU 0%. De bonden nemmen hiermee geen genoegen en hebben dit de VSNU schriftelijk laten weten.

Medio mei staat er nog een afspraak tussen partijen gepland om een ultieme poging te doen eruit te komen. Als dat niet lukt zullen de werknemersorganisaties op allerlei andere manieren dan via onderhandelingen duidelijk maken dat de universiteitsmedewerkers een fatsoenlijke cao met koopkrachtbehoud verdienen. Hierover zullen in juni op

alle universiteiten ledenbijeenkomsten worden gehouden. Nadere informatie hierover volgt.

CAO loopt voorlopig door

De CAO Nederlandse Universiteiten, met einddatum 1 maart 2010, wordt vooralsnog geacht door te lopen tot 1 maart 2011. Dit is bij het afsluiten van de cao afgesproken, behoudens opzegging door een van de partijen..

Tot de huidige onderhandelingen een nieuwe cao hebben opgeleverd, blijven alle rechten en plichten uit de cao 2007-2010 gelden, tenzij daarvoor een einddatum was afgesproken. Dit laatste geldt met name voor het persoonsgebonden budget dat postdocs in 2008 en 2009 ter beschikking stond.

Omdat het voornemen van de cao-partijen om voor het einde van de looptijd van de cao een nieuw levensfasegericht personeelsbeleid te ontwikkelen, niet is gerealiseerd, blijft de huidige Seniorenregeling nog van kracht. Vanaf de 59-jarige leeftijd kunnen medewerkers hiervan gebruikmaken.

De VAWO-juristen Bep Waayenberg en Donald Pechler staan jaarlijks tientallen leden bij die een geschil hebben met hun werkgever of een uitkeringsinstantie (WW, WIA). In deze rubriek berichten zij over interessante zaken. Op www.vawo.nl (Over de VAWO/Rechtsbijstand) worden nog meer zaken beschreven.

Opening van zaken

Overgangperiode en hardheidsclausule bij gewijzigde publicatie-eisen

voldoende punten zouden opleveren volgens de gestelde publicatienormen. Bij die mededeling wordt de betrokken medewerker voorts geconfronteerd met de nieuwe publicatienormen die vanaf 1 januari gelden.

A. krijgt het ultimatum om aan het einde van het jaar alsnog te voldoen aan de normen, te weten het minimaal aantal punten volgens de nieuwe normen. Mocht hij niet aan de eis voldoen, dan krijgt hij een negatieve beoordeling.

De normen blijken behoorlijk te zijn aangescherpt. A. kan er alleen aan voldoen als hij nog in het lopende jaar in een hoogaangeschreven buitenlands wetenschappelijk tijdschrift kan publiceren. Hij vreest dat dit niet haalbaar zal blijken te zijn. Het voorgaande jaar is hij ernstig ziek geweest en hij werkt nog steeds op arbeidstherapeutische basis. Hij heeft dan ook weinig onderzoek kunnen doen. Bovendien werkte hij aan publicaties in tijdschriften die volgens de oude normen nog veel punten opleverden, maar onder de nieuwe niet meer. Zijn manuscripten moeten daarom behoorlijk worden aangepast, hetgeen veel extra onderzoek en tijd zal vergen.

Uit ervaring weet A. dat acceptatie van artikelen in vooraanstaande tijdschriften doorgaans langer dan een jaar in beslag neemt. Dat hij niet had voldaan aan de oude normen kwam onder meer door de omstandigheid dat in het afgelopen jaar een reeds vastgestelde publicatiedatum door de uitgever om commerciële redenen was verplaatst naar het volgende kalenderjaar.

A. verzoekt op grond van zijn persoonlijke omstandigheden om zijn lidmaatschap van zijn onderzoeksinstituut toch te continueren en hem een redelijke termijn van langer dan een jaar te gunnen om alsnog aan de nieuwe eisen te kunnen voldoen. De universiteit weigert dat te doen en stelt dat elke wetenschappelijk medewerker gewoonweg moet voldoen aan

Universitair docent A. wordt aan het begin van het jaar geconfronteerd met een besluit van zijn werkgever dat hij per 1 januari geen lid meer is van zijn onderzoeksinstituut. De reden die daarvoor wordt gegeven, is dat zijn publicaties in de afgelopen vijf jaar niet

de gestelde publicatienormen. De wijziging van de publicatienormen zijn erop gericht excellente wetenschap te bevorderen, stelt de universiteit. Er hoeft volgens de universiteit voor A. geen uitzondering te worden gemaakt.

Deze casus staat helaas niet op zichzelf, de VAWO kent meer van dit soort gevallen. Universiteiten laten zich geheel leiden door hun streven naar excellente wetenschap, maar verliezen daarbij gemakshalve uit het oog dat bij verandering van normen een redelijke overgangperiode moet worden geboden. Zo'n overgangsregeling dient ervoor voor om alle medewerkers in de gelegenheid te stellen om binnen een redelijke termijn aan de gewijzigde normen te kunnen voldoen.

Voorts worden vaak ook andere publicatiecriteria uit andere wetenschapsgebieden van toepassing verklaard. Men dient echter rekening te houden met de omstandigheid dat elk wetenschapsgebied zijn eigen publicatietradities kent. Zo zijn er disciplines waarin publicaties veelal door veel auteurs gezamenlijk worden verzorgd, waardoor de impactfactoren van tijdschriften in deze gebieden hoger liggen dan in gebieden waarin men alleen of slechts met enkele auteurs publiceert. De aard, eigenschappen en tradities van publiceren van elk wetenschapsgebied worden vaak niet verdisconteerd in de opgelegde criteria.

Wanneer in de praktijk blijkt dat bepaalde normen redelijkerwijs niet binnen een jaar kunnen worden gerealiseerd, dan dient in de overgangsregeling een langere, lees: redelijke, termijn te gelden. Daarnaast moet er een hardheidsclausule zijn voor individuele gevallen. De hardheidsclausule dient ervoor om in individuele gevallen te kunnen afwijken van de nieuwe normen of van de overgangsregeling. Vanwege bijzondere persoonlijke omstandigheden hoeven individuele werknemers dan vooralsnog niet aan de gestelde normen te voldoen.

Het ontbreken van dergelijke voorzieningen kan individuele medewerkers onnodig in problemen brengen. Deze medewerkers lopen immers het risico ten onrechte door het management bij toepassing van de nieuwe eisen zonder meer als incapabele onderzoekers te worden beschouwd, met alle gevolgen vandien. Wanneer een universiteit deze twee voorzieningen niet in een regeling opneemt en/of in individuele gevallen geen rekening wil houden met bijzondere omstandigheden, dan handelt men in strijd met hetgeen van een goed werkgever mag worden verwacht. (DP)

Zie voor meer nieuws www.vawo.nl o.a. NWO krijgt offerte voor beoordelingsrapport, Doorwerkbonus voor ouderen, Rankingmethodes herzien, Screening op werkvermogen en burnout kan arbeidsuitval voorkomen, Seniorenregeling 2006

VAKBOND VOOR DE WETENSCHAP

De Haag 9, 3993 AV Houten
(030) 231 6742
info@vawo.nl; www.vawo.nl
fax: (030) 234 1685
girekening: 1310307 t.n.v. VAWO,
Houten

Bestuur

- mw. prof. dr. H. de Hoop (voorzitter)
- dr. J.B.A.Kipp (vice-voorzitter, speciaal belast met de belangenbehartiging bij de universitair medische centra)
- dr. ir. W.T. van Horssen (penningmeester)
- mw. dr. M.L.A. Jongsma (secretaris)
- dr. B. Hollebrandse (Landelijk Postdoc- en Promovendiplatform)
- dr.H.A.M. Geerts

Bureau

Directeur
- mw. mr. J.L. Waayenberg

LEDENADMINISTRATIE

De Haag 9, 3993 AV Houten
(030) 231 6742; bureau@vawo.nl

Juridisch stafmedewerker
- mr. D.O. Pechler
Chef de bureau
- Arie van Dalen

Informatie collectieve verzekeringen

OHRA: (026) 400 4040, met vermelding van CMHF/VAWO-relatienummer 756
Zilveren Kruis: 0900-8435
Meeüs: dhr. P.J. van Rooijen,
020-3011293,
pj.van.rooijen@meeus.com

De VAWO is de vakorganisatie voor personeel van universiteiten en onderzoekinstellingen en wetenschappers bij universitair medische centra. Naast het reguliere vakbondswerk (collectieve belangenbehartiging, werken aan carrièreperspectieven, juridisch advies) houdt de VAWO zich bezig met kwaliteitsverbetering in het wetenschappelijk onderzoek en onderwijs. Daartoe levert de VAWO gevraagd en ongevraagd adviezen voor landelijk beleid.

De VAWO wordt bestuurd door mensen werkzaam in het wetenschapveld. Het VAWO-bureau heeft eigen juristen in dienst voor gratis individuele belangenbehartiging, voor het geval een VAWO-lid onverhoopt rechtspositionele problemen ondervindt.

Contributies

Het lidmaatschap kan ieder gewenst moment ingaan en eindigt per 31 december van het jaar waarin het wordt opgezegd. Ook overgang naar de postactieve status wordt aan het eind van het jaar geëffectueerd.

De contributie is gerelateerd aan het bruto maandsalaris. Wie een incassomachtiging afgeeft, krijgt € 4,- korting op onderstaande jaarcontributies (postactieven € 3,-).

Contributies 2010:

Table with 3 columns: bruto maandsalaris, contributie per jaar, per maand (alleen bij automatische incasso)

Postactieve leden incl. VAWO Visie € 39,-
Postactieve leden excl. VAWO Visie € 34,-
Postactieve leden zijn diegenen die door pensionering, FPU, werkloosheid of arbeidsongeschiktheid niet meer in actieve dienst zijn.

Contactpersonen afdelingen

- Universitaire medische centra
- dr. E. de Heer (LUMC)
(071) 526 6623, e.de_heer@lumc.nl
Amsterdam
- mw. dr. A. Hakkenberg (UvA),
06-2479 8817, vawo@uva.nl
- dr. W.J. van der Laarse (VU/VUmc)
(020) 444 8115,
wj.vanderlaarse@vumc.nl
Delft
- dr. ir. W.T. van Horssen,
(015) 278 3524, w.t.vanhorssen@ewi.tudelft.nl
Eindhoven
- mw. J.A. van Alphen
(040) 247 4093, j.v.alphen@tue.nl
Groningen
- dr. G.J. Lanjouw,
(050) 363 3713/16, g.j.lanjouw@rug.nl
Theologische Universiteit Kampen
- dr. J.W. Wesselius,
(038) 337 1662, jwwesselius@pthu.nl
Leiden
- dr. E. de Heer,
(071) 526 6623, e.de_heer@lumc.nl
Maastricht
- dr. P.M. Frederik,
(043) 388 1281,
peter.frederik@elmi.unimaas.nl
Nijmegen
- dr. A. Lagendijk,
(024) 361 6204/361 1925
a.lagendijk@ru.nl
Rotterdam
- mw. dr. L.A. van der Valk (universiteit),
(010) 408 2502, vandervalk@fhk.eur.nl
- dr. F. Boomsma (EMC),
010-463 3764, f.boomsma@erasmusmc.nl
Tilburg
- drs. N.J.G.M. de Beer,
(013) 466 2455, n.j.g.m.debeer@uvt.nl
Twente
- dr. J.S. Svensson,
(053) 489 4551, j.s.svensson@utwente.nl
Utrecht
- vacature
Wageningen
- dr. ir. B.J.M. Verduin,
(0317) 483 093, dick.verduin@wur.nl
Open Universiteit
- mw. dr. M.E. Bitter,
(045) 576 2636, marlies.bitter@ou.nl
Landelijk Postdoc- en Promovendiplatform
- dr. B. Hollebrandse,
050-363 5631, b.hollebrandse@rug.nl